

Občan, demokracia
a zodpovednosť

Informovanie o diskriminácii v médiách má ešte rezervy

Monitoring médií v oblasti (anti)diskriminácie

Monitoring médií v oblasti (anti)diskriminácie¹, ktorý uskutočnilo združenie *Občan, demokracia a zodpovednosť* v roku 2009, sa zameriava na analýzu spôsobu, akým médiá informujú o diskriminácii. Predstavuje jednu z aktivít projektu *Viacúrovňové posilňovanie kapacít v oblasti antidiskriminácie²*.

Cieľom monitoringu je zmapovať aktuálne mediálne prostredie v oblasti (anti)diskriminácie a identifikovať úroveň poskytovania a kvalitu príslušných informácií, ako aj dopadov, ktoré tieto informácie a spôsob ich sprostredkovania majú na jednotlivcov, skupiny a celú spoločnosť. Ďalším zámerom je napomôcť tvorbe mediálnych a iných výstupov, ktoré budú vznikať citlivým a nediskriminačným spôsobom. Tento materiál preto slúži aj ako základ pre návrh **štandardov citlivej žurnalistiky v antidiskriminačnej oblasti³**, o ktorom by mala novinárska obec ďalej diskutovať. Mal by sa zároveň stať podnetom na rozprúdenie verejného diskurzu o etických zásadách v žurnalistike vytvorených na báze rešpektovania a presadzovania ľudskoprávných hodnôt. Iba tak sa dajú očakávať pozitívne zmeny v kultúre informovania verejnosti o diskriminácii na Slovensku, čo je jeden z hlavných predpokladov, aby sme diskrimináciu začali odstraňovať z nášho života.

Monitoring médií realizovaný v spolupráci s agentúrou SITA odzrkadľuje široké spektrum médií s dosahom na rôznorodé skupiny obyvateľstva z hľadiska vzdelania, profesie, miesta bydliska a podobne. Zahŕňa médiá s rôznym zameraním a rôzneho typu – tlačené týždenníky, denníky, agentúrne správy, elektronické rozhlasové a televízne správy, ako aj týždenné relácie, reportáže a webnoviny. Nesledovali sa filmy, seriály, zábavné relácie, reklamy ani žiadny reklamný materiál. Nemonitorovali sa ani obrázky, fotografie, ilustrácie, grafy či umiestnenie výstupov. Celkovo bolo zozbieraných 29 208 mediálnych výstupov. Časť materiálu bola spracovaná aj vzhľadom na kritériá relevantné z hľadiska antidiskriminačného zákona (dôvod diskriminácie, miesto/prostredie diskriminácie, diskriminujúce osoby či iné osobitné znaky).

Hlavné zistenia monitoringu

- Témy, ktorým sa médiá venujú a otázky, ktoré pokrývajú, sú veľmi rôznorodé a je ich aj veľké množstvo. Mediá reflektujú spoločenskú dôležitosť problémov súvisiacich s diskrimináciou aj skutočnosť, že ide o akútny problém.
- Najviac sa informuje o témach súvisiacich s rasou, etnicitou a národnosťou. Veľmi málo sa informuje napr. o problematike súvisiacej s diskrimináciou na základe veku. V informovaní chýbajú aj témy rodovej a viacnásobnej diskriminácie. Ani raz sa nezaznamenala informácia o antidiskriminačnom zákone a ľudskoprávných štandardoch (!).
- Úplne absentuje vnímanie diskriminácie ako štruktúrneho problému, poukazovanie na zodpovednosť štátu a inštitucionálnu zodpovednosť v tejto sfére. V jednotlivých prípadoch často chýba vnímanie, resp. kontext diskriminácie vôbec.
- Spôsob, akým sa problematika (anti)diskriminácie komunikuje v médiách, zrejme súvisí s ďalším závažným faktorom – že verejná moc tento problém nevníma a dostatočne nereflektuje, ani ho nedáva do kontextu ľudských práv a diskriminácie, resp. antidiskriminačného zákona, ústavy a pod.
- Častý je pasívny postoj k témam a problémom diskriminácie, informácie sa často len preberajú z tlačových agentúr bez vlastného príspevku k ich spracovaniu a komunikácii.

Občan, demokracia
a zodpovednosť

- Nevytvára sa dostatočný priestor na prezentovanie vnímania a názorov ľudí dotknutých diskrimináciou, odborníkov a odborníčok, predstaviteľov a predstaviteľiek verejnej moci a pod.
- Niektoré dôvody diskriminácie sú zobrazované len v určitých zaužívaných kontextoch a súvislostiach, chýba však ich komplexné vnímanie, osobitne z hľadiska diskriminácie – napr. u detí dominuje téma sexuálneho zneužívania a týrania, ale chýbajú otázky práva detí na vyjadrenie názoru a ovplyvňovanie rozhodovania; u žien sa prevažne informuje o násilí a sexuálnom obťažovaní, ale takmer vôbec sa neprináša rodový aspekt/kontext; u osôb so zdravotným postihnutím sa prevažne informuje o odstraňovaní fyzických bariér, o segregovaných športových podujatiach a pod., ale chýba diskusia o celkových bariérach okolia vo vzťahu k nim a pod.
- Vnímanie, spôsob spracovania informácií, a tým aj informovanie o jednotlivých dôvodoch diskriminácie kopíruje vnímanie verejnosti, časté je reprodukovanie a potvrdzovanie predsudkov – napr. problematika menšinovej sexuálnej orientácie sa vníma ako záležitosť životného štýlu (napr. celebrit) a šoubiznisu; etnicita sa spomína v kontexte, kde je irelevantná, čím sa ďalej podprahovo posilňuje diskriminácia (napr. tzv. „rómska kriminalita“); informovanie o národnostnej problematike prednostne odráža aktuálne politické dianie (jazykový zákon) aj skutočnosť, že len maďarská menšina má mocenské zastúpenie na najvyššej úrovni a pod.
- Jazyk informovania je rodovo aj inak necitlivý – často sa používajú nevhodné a diskriminujúce výrazy a slovné spojenia (napr. postihnutí ľudia, biele mäso, slepci, vozíčkari a pod.), resp. v drvivej väčšine prípadov sa používa generické maskulínium (tvary mužského rodu).

Záver a odporúčania

- Problematika informovania o (anti)diskriminácii je veľmi zložitá a odráža celkový stav jej vnímania v spoločnosti.
- Žiaduca je spoločenská diskusia o (anti)diskriminácii, o úrovni komunikácie a kvalite poskytovaných informácií. Osobitne dôležité sú informácie a diskusia zo strany médií.
- Združenie Občan, demokracia a zodpovednosť je pripravené na partnerskú spoluprácu v tejto oblasti, ponúka médiám svoje expertné kapacity, zručnosti a skúsenosti.

Pozn.:

¹ <http://www.oad.sk/?q=node/402> - správa z monitoringu

² Projekt sa realizuje v rámci Blokového grantu NOS-OSF s finančnou podporou z Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu, zo štátneho rozpočtu SR a grantu Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

³ <http://www.diskriminacia.sk/?q=node/1068> - štandardy korektného informovania o diskriminácii

Bratislava, 11. 2. 2010

Ďalšie informácie:

www.oad.sk, www.diskriminacia.sk

